

DE ICT-BEKWAAMHEID VAN DOCENTEN VERBETEREN

DISCUSSION PAPER MET 7 AANBEVELINGEN

SURF NET

Veel instellingen hebben de ambitie om hun onderwijs te innoveren, maar er is nog een wereld te winnen op het gebied van ICT-bekwaamheid van docenten. En dat terwijl juist ICT-bekwame docenten een voorwaarde zijn om het onderwijs met ICT te kunnen vernieuwen. Ineke Lam en Riekje de Jong van de Universiteit Utrecht doen in dit discussion paper zeven aanbevelingen hoe hogescholen en universiteiten het verbeteren van de ICT-bekwaamheid van docenten kunnen vormgeven. De aanbevelingen zijn afgeleid uit hun onderzoek 'Van docentprofessionalisering naar onderwijsontwikkeling'.

1 Richt je op onderwijsontwikkeling met ICT, niet op het verwerven van ICT-vaardigheden

ICT-geïntegreerd onderwijs wil het leerproces van studenten stimuleren door media te gebruiken die passen bij de doelen die docenten willen bereiken. Het door docenten zelf laten ontwikkelen van dergelijk ICT-geïntegreerd onderwijs is een meer duurzame vorm van professionalisering dan docenten traditionele 'scholing' aan te bieden in de vorm van afzonderlijke cursussen ICT-vaardigheden. Het meest effectief is het wanneer docenten met elkaar, via co-creatie, ICT-geïntegreerd onderwijs ontwikkelen.

Door ook seniordocenten met veel ervaring in onderwijs en ICT, voorheen de early adopters, te laten meedenken en -ontwikkelen, ontstaan op een natuurlijke manier professionele leergemeenschappen waarin de deelnemers informeel leren. Voor minder ervaren docenten werken ook faculteitoverstijgende presentaties van good practices en onderlinge uitwisseling inspirerend en drempelverlagend.

Centraal in het proces van ICT-geïntegreerde onderwijsontwikkeling moet het leerproces van de studenten staan. Tijdens de ontdekkingstocht hoe ICT kan bijdragen aan beter onderwijs kunnen fouten worden gemaakt. Fouten zijn er om van te leren. Dat mag en er moet ook ruimte voor zijn, niet alleen voor studenten maar ook voor docenten.

2 Het werkveld vraagt om ICT-vaardige studenten en daarom ook om ICT-vaardige docenten

Het ICT-gebruik in het werkveld neemt toe; het werkveld vraagt om ICT-vaardige afgestudeerden. Hoe krijgen we dat voor elkaar? Wat voor de professionalisering van docenten geldt, geldt ook voor het opleiden van studenten: integreer ICT in het onderwijs. De 'innovators' en 'early adopters', die het belang zien van ICT als middel om het leerproces van studenten aan te sturen en te ondersteunen, moeten dat nu gaan delen met de 'early majority' en de 'late majority'.

3 Creëer ruimte om te experimenteren

Bied ruimte in het rooster, tijd en financiële middelen om als ontwikkelteam te leren van de implementatie van nieuw ICT-geïntegreerd onderwijs. Evaluatie met studenten, reflectie op de resultaten in het licht van de (oorspronkelijke) doelen en uitgangspunten en besluiten over bijstelling zijn cruciale fases in het leerproces van docenten. Juist zo kun je collectief en effectief van elkaar leren. De reguliere kwaliteitszorg (de 'Plan Do Check Act'-cyclus) kan docenten de ruimte geven om te experimenteren en te leren van de implementatie van ICT-geïntegreerd onderwijs. Dat dit bij nieuw ontwikkeld onderwijs om extra investeringen vraagt, wordt echter vaak over het hoofd gezien.

4 Zorg voor multidisciplinaire ondersteuning

Breng voor de ontwikkeling van ICT-geïntegreerd onderwijs alle deskundigheden bij elkaar en faciliteer het werken in ontwikkelteams. Het ontwerpen van ICT-geïntegreerd onderwijs doet een beroep op meerdere deskundigheden die zelden in één persoon verenigd zijn. Omdat dit het ontwikkelproces complex maakt, is inzet vanuit meerdere disciplines nodig. Integreer daarom in het ontwerpproces vakinhoudelijke, pedagogische en technische kennis.

Een ondersteuningsstructuur, zowel centraal als op facultair of schoolniveau, zorgt voor optimale afstemming en benutting van opgebouwde deskundigheid. Denk daarbij aan ICT- en onderwijskundige ondersteuners die onderling samenwerken en de docentontwikkelteams faciliteren.

5 Een up-to-date portfolio voor de onderwijskwalificatie (BDB/BKO) bevat ICT-geïntegreerd onderwijs

Onder druk van de landelijke prestatieafspraken is de aandacht voor de onderwijskwaliteit van docenten (BDB/BKO) verschoven van kwaliteit van onderwijs naar kwantiteit van certificaten. Dat heeft bij docenten de waardering van de onderwijskwalificatie geen goed gedaan. Zij willen niet 'door een hoepeltje springen'. Tegelijkertijd werken nieuwe generaties docenten serieus en vaak enthousiast aan de ontwikkeling van hun docentschap en verzilveren ze dat met het BDB/BKO-certificaat.

Voor het verwerven van deze onderwijskwalificatie bieden alle hogescholen en universiteiten professionaliseringstrajecten aan, veelal in de vorm van een leergang, waarbij onderwijservaringen, reflecties, producten en evaluaties worden vastgelegd in een portfolio. Omdat veel van deze trajecten geheel of gedeeltelijk plaatsvinden in de elektronische leeromgeving leren docenten al doende wat ICT-geïntegreerd onderwijs kan betekenen en wat dat vraagt van de begeleiders.

Ook doen docenten in de leergang ervaring op met onderwijsontwikkeling en nemen ze eigen voorbeelden op in hun BDB/BKO-portfolio. Steeds vaker is dat ICT-geïntegreerd onderwijs, wat in sommige instellingen al een vereiste is. Zo kan de formele BDB/BKO-scholing bijdragen aan de ontwikkeling van ICT-geïntegreerd onderwijs en versterkt het professionalisering door onderwijsontwikkeling.

6 Organiseer professionalisering zoveel mogelijk op decentraal niveau

Belangrijke beleidskaders met betrekking tot ICT-bekwaamheden van docenten zijn het strategisch onderwijsbeleid van de instelling, beleidsplannen ICT en onderwijs, en professionaliseringsplannen (als onderdeel van het personeelsbeleid). Om draagvlak binnen de instelling te creëren en te houden, is betrokkenheid van het management bij wat er op decentraal niveau aan ICT in het onderwijs gebeurt een belangrijk element. Andersom is ook de betrokkenheid vanuit decentraal niveau bij de concretisering van de centrale beleidskaders belangrijk.

Omdat opleidingen van elkaar verschillen, moet centraal beleid zoveel mogelijk op decentraal niveau worden geoperationaliseerd en tot professionalisering leiden. Bijvoorbeeld door docenten gezamenlijk verantwoordelijk te maken voor het ontwikkelen van een onderdeel van het curriculum.

7 Formuleer een onderwijsvisie als verbindend beleidskader

De tijd ligt achter ons dat het accent van ICT-beleid voornamelijk lag op een goed functionerende infrastructuur en ICT-hardware. Nu staat de vraag centraal hoe het onderwijs met behulp van ICT kan verbeteren. In de zoektocht naar de beantwoording van die vraag speelt de onderwijsvisie van de instelling een belangrijke rol.

Een visie kan verbinden en inspireren, en de onzichtbare schakel zijn in faculteitsoverstijgende samenwerking en uitwisseling over het gebruik van ICT in het onderwijs; in de afstemming tussen de ondersteuning op centraal en decentraal niveau; en in de samenwerkende ontwikkelteams. Zorg daarbij ook voor synergie tussen de strategische onderwijsvisie en de prioriteiten bij het vormgeven van ICT-geïntegreerde onderwijsontwikkeling.

Meer informatie

Voor meer informatie over ICT-docentprofessionalisering zie het rapport '[Van docentprofessionalisering naar onderwijsontwikkeling](#)', Inventarisatie van de status quo van ICT-docentprofessionalisering. De praktijkvoorbeelden waarop dit discussion paper is gebaseerd staan in hoofdstuk 5 'Conclusies en inspirerende lessen'.

COLOFON

Auteurs

Ineke Lam en Riekje de Jong,
Universiteit Utrecht

Eindredactie

Daphne Riksen, Ediction

Fotografie

Annemiek van der Kuil, PhotoA.nl

Grafisch ontwerp en opmaak

Vrije stijl, Utrecht

December 2015

SURFnet

info@surfnet.nl

www.surfnet.nl/surfnet 2015

beschikbaar onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding 3.0 Nederland. www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl